

Félreértett textusok

A világirodalom egyik termékéhez sem fűztek annyi magyarázatot, mint a Bibliához. Ez természetes, és jól is van így. Azonban a szakszerű magyarázatok mellett olyanok, tévesek is születtek, amelyek részben a népi bölcsesség, részben a képzőművészet rovására írhatók. Főleg olyan esetekben, amikor a szövegben hiányok voltak, vagy egyszerűen azért, hogy az ige szemléletesebb legyen, maga az egyház betoldott logikai segédgondolattal igyekezett a szöveget érthetőbbé tenni. Ebből aztán a képzőművész ihletet nyert. A következőkben olyan példákat hozok fel, amelyeket a lelkipásztorok már ismernek, de lehet, hogy a gyülekezet tagjai nem.

Káin és Ábel áldozatának füstje?

Ábel áldozatának a füstje felfelé szállt, a Káiné a földön terjedt szét. Ez plasztikus szemlélet lenne, csakhogy az **1Móz 4**-ben erről nincs szó. Remélem, hogy a lelkipásztorok még a vallásórásoknak sem érzékeltetik így azt, hogy Isten az egyik fiú áldozatát elfogadta, a másikat nem. A felszálló és szétterjedő füstnek közbeszédben forgó legendáját felkarolták a képzőművészek. Gustave Doré metszetében ez plasztikusan jelenik meg. Mintegy ezeréves legendáról van szó, amelynek egy zsidó törvénytudó járt utána, s fejtegetése megjelent az Izraelita Magyar Irodalmi Társaság évkönyvében (1942. 127–128). Honnan tudhatták meg a testvérek, hogy Isten miképpen viszonyult ajándékukhoz (a מִנְחָה kifejezés nem áldozati szakszó)? Erre nézve az alapszöveg hiányos. Segédgondolattal feltételezhető, hogy Ábel juhái megszorodtak, Káin földje pedig nem hozta meg a várt termést. Bár ez sincs benne a szövegben, elfogadhatóbbnak tűnik, mint a felszálló vagy szétterjedő füst szemlélete.

A Szentlélek galamb formájában szállt Jézusra?

A képzőművészet számos alkotása adja vissza azt az ógyházi hagyományt, hogy a megkeresztelkedésnél a Szentlélek galamb formájában szállt le Jézusra. Hasonló, de nem egészen azonos a három szinoptikus evangélium elbeszélése erről. A magyar szövegben (Új fordítás) ez a következőképpen jelenik meg:

- Mt 3,16** „...leszállt galamb formájában”. A „forma” szó az eredeti szövegben nem olvasható. A ὄσει = mintha, mintegy, csak azt jelenti, hogy úgy szállt le, mint a galamb.
- Mk 1,10** „...leszállt rá, mint egy galamb”. ὡς = mint. Ebből a megfogalmazásból az derül ki, hogy a hasonlított szó a leszállás.
- Lk 3,22** „...galambhoz hasonló testi alakban...” Itt a már a σωματικὸς (testileg) magára a galambra vonatkozik, ami „megtestesíti” a Szentlelket.

Főleg Márkra hivatkozva – hiszen ez az evangélium az ősbibb – azt a következtetést vonhatjuk le, hogy hibás szemlélet a Szentlelket galamb formájában elképzelni. Az „úgy szállt le, mint egy galamb” arra vonatkozik, hogy amiképpen a galamb leszáll, úgy, olyan méltóságteljesen szállt a Lélek Jézusra.

Magzatvíz? Sákramentum?

A Nikodémus-történetben Jézus azt mondja, hogy „...ha valaki nem születik víztől és Lélektől, nem mehet be az Isten országába” (Jn 3,5). Teljesen elhibázott magzatvízre gondolni, hiszen itt nem az anyától való születésről beszél Jézus. Ezt csak Nikodémus érti így, aki az újból (ἄνωθεν = felülről is) születést arra vonatkoztatja, hogy valaki másodszor (δεύτερον) jön világra. Ezt a hibás gondolkozást igazítja ki Jézus, s megérteti, hogy lelki születést kér a vezető farizeustól. A magzatvíz-magyarázat éppen olyan félreértés, mint az a lehetetlenség, hogy valaki másodszor menjen be anyja méhébe, és testileg megszülessék.

Továbbá: nem szabad közvetlen kapcsolatot látnunk a víztől és Lélektől születés és a keresztség sákramentuma között.

A textus értelmezéséről két dolgot kell elmondanunk. Először: a „víztől és Lélektől” kifejezés *egyetlen* születésre vonatkozik. Nem kell a vízzel és a Lélekkel történő két keresztségre gondolnunk. Erre mutat az is, hogy az éz elöljáró csak egyszer fordul elő. Másodszor: ez az egyetlen születés úgy indul el, hogy Isten *megtisztít* (víz) és *új élettel ajándékozik meg* (Lélek).

Mindkettőre nézve utaló és irányító egy Ezékielnél olvasható ige: „Tiszta *víz*et hintek rátok, hogy megtisztuljatok... Új szívet adok nektek, és *új lelket* adok belétek...” (36,25–26a) Nyilván itt Izráel népének fogság utáni új életéről beszél a próféta.

Saulus leesett a lóról?

Pál megtérésének a története három olvasatban áll előttünk (ApCsel 9,1–16; 22,3–16; 26,9–18). A damaszkuszi út élménye: hang és látvány – Jézus megjelenik Saulusnak. A közfelfogás és a képzőművészet előszeretettel úgy ábrázolja a jelenetet, hogy Saulus leesett a lóról. Erről nincs szó, csak arról, hogy *ő maga leesett a földre* (9,4; 22,7), illetve a *kísérőivel is ez történt* (26,14). – A három szöveg között van egy olyan ellentmondás, amely nem befolyásolja az üzenetet. Az első leírásban a kísérők hallották a szót, de senkit nem láttak (9,7), a másodikban nem hallották a szót, csupán látták a világosságot (22,9), a harmadikban erről nem esik szó.

Aki nem dolgozik, az ne is egyék?

Valamikor baloldali gazdaságpolitikusoktól hallottam így idézni Pál apostolt. Remélem, a lelkipásztorok jobban megnézik (legalább) a magyar szöveget: „...*ha valaki nem akar dolgozni, ne is egyék*” (2Thessz 3,10).

Munkanélküliség?

A felfogadott szőlőmunkások példázatában (Mt 20,1–16) kétszer is olvasható (3.6. v.), hogy egyesek a piactéren *tétlenül* álltak, várták, hogy valaki felfogadja őket. Noha a görög *ἀργός* melléknév munkanélkülit jelent (Károli: hivalkodva, Úf: tétlenül), még melléküzenetként sem szabad kitérnünk a munkanélküliség különben időszerű kérdésére.

Agg volt-e Simeon?

Lukács evangéliumának második részében két Krisztus-váró, egy férfi és egy nő ismeri fel a templomban bemutatott Jézusban a Megváltót és tesz bizonyosságot róla: Simeon és Anna (Lk 2,25–35 és 2,36–38). Nemegyszer hallottuk (mondtuk is?), hogy az agg Simeon a templomban várta azt a napot, amikor megláthatja Izráel vigasztalását. Ez így csupán rá gondolás és az Anna-történet átcsengése. Először: arról nincs szó, hogy Simeon öreg lett volna, ezt a további versekben Annáról olvassuk: előrehaladott korú volt, s feltételezzük fogadalmáról, hogy „addig nem hal meg”. Másodszor: figyeljük meg, hogy az evangélista arról sem beszél, hogy Simeon a templomban várta volna a pillanatot, amikor meglátja az „Úr Krisztusát”. A Szentlélek indítására ment fel arra az alkalomra, amikor szülei Jézust bemutatták az Úrnak. Anna volt az, aki „nem távozott el a templomból”.

Nikodémusról is csak kérdése alapján feltételezzük, hogy öreg volt: „Hogyan születet az ember öreg létére?” (Jn 3,4). Nincs kizárva ugyan, hogy Simeon és Nikodémus öregek lettek volna, de Lk 2., illetve Jn 3. szövegében erről nincs szó.